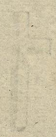




HANS JACOB GRÖGAARD.

Trykt hos Chr. Dahl, K. S.



51665 506 OFF. MAR. 1912



THE JACOB CHOCOLATE
CO. OF NEW YORK
1875

THE JACOB CHOCOLATE
CO. OF NEW YORK
1875



HANS JACOB GRØGAARD

født d. 5^{te} April 1765 død d. 22^{de} Martz 1836.

*Din Solvlok monne bære til Graven Egens Løv;
Nu pryder det med Ære Gravkorset paa dit Stør.*
Sagen.

Hans Jacob Grøgaard,



ET MINDESKRIFT

af

Dr. Jacob Neumann,

Biskop over Bergens Stift,

Kommandeur af Nordstjerne-Ordenen og

Ridder af Dannebrog.

BERGEN 1836.

Fægt hos Chr. Dahl, B. I

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1892



THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1892

LIBRARY 1892

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

I.

Nekrolog.

Dignum laude virum Musa vetat mori,
Coelo Musa beat.

Horatius ¹⁾.

Hans Jacob Grøgaard var født d. 5. April 1764 paa Gaarden Hoff i Soløer. Der boede dertid hans Fader Johannes Grøgaard,

-
- ¹⁾ For de Læseres Skyld, som ikke forstaae Latin, bad jeg min Ven, Hr. Overlærer, Ridder Sagen, om at gjengive denne skønne Horatsiske Sententis i et norsk Distichon. Hans rige Digteraand lod ikke mindre end 5 Variationer deraf fremtræde, blandt hvilke han overlod mig Valget. Men da dette Valg er mig saare svært, saa foretrakker jeg at overlade det til Læserne, idet jeg her meddeler alle fem:

1.

Den hulde Musa vil ei, ærværdig Mand maa døe,
Med Himlen hun ham lønner, den himmelskønne Møe.

2.

Døe ei tillader Musen en hæderværdig Mand,
Med bedre Liv hun lønner ham i et bedre Land.

3.

Døe, det forbyder Musen den sande Hædersmand,
Med evigt Liv hun lønner ham over Lethes Strand.

4.

Ærværdig Mand tog Døden ei, Musa! fra din Favn;
Ham gav du Livet hiøfet, og Evighed hans Navn.

5.

"Døe!" sagde Døden; — Musen sagde: "Lev!"
Og Liv — et evigt — Hædersmandens blev.

som, efter de Optegneller, der findes, var født d. 27. Dec. 1737 i Christianssand, havde gaaet i Skole der, var dimitteret til Universitetet af Rektor Femmer 1758, tog første og anden Examen med bedste Charakter, kom 1759 til Solør, hvor han gav sig af med Underviisning, blev 1763 Fuldmægtig hos Procurator Olsen, gittede sig samme Aar, men ombyttede sin Stilling 1765 med en Underofficierspost, som han igjen forlod 1767, og reiste derpaa til Bergen. Da han nu kom hid, henvendte han sig i et latinsk Brev til daværende Biskop Jørgens, der satte Priis paa enhver Lærdomsprove; og den gode Latinitet i dette Brev gjorde vor Grøgaard's Fader først til Klokker ved St. Jørgens Hospital i Bergen, og derefter — Aar 1789 — tillige til Forstelektiehører ved Bergens Latinskule, hvor han udmærkede sig som en duelig, men tillige som en meget streng Lærer — et Træk i hans Charakter, der muligen havde indpræget sig i ham fra hans Soldaterliv. At han forstod at lære fra sig, derom vidner blandt andet General-Gouverneur Bentzon, der var en af hans første private Disciple; og af denne Discipel havde han som Lærer ingen Skam.

Af denne sin dygtige Fader lærte vor Grøgaard Latin, og det grundigt; men, efter en høiere Dannelse i Voalths og Arens's Skoler fra 1775 til 1781, kom han siden til at overgaae hiin sin første Lærer langt, saavel i Smag som i Indsigter. Allerede som Discipel i Latinskolens tredje Klasse skrev han engang ved Examen en latinsk Stil, som Biskop Hagerup, den store Latiner, der var netop tilstede, tog tilfældigviis i Haanden og gjennemlæste; men, da han havde gjennemlæst den, viiste han Rektor Voalth samme, og sagde, idet han pegede hen paa Mesterlektionen: "De skrive den neppe bedre deroppe!"

Voalth, som var Rektor ved Bergens Latinskule fra 1756 til 1781, da han døde — som Justitsraad, hvilket man i de Dage, vel daarligen nok, meente var langt hyperligere end alle Lærdomsgrader, var vor Grøgaard's Afgud. Der fortælles, at Biskop Hagerups Ansigt lyste af Glæde, naar han talte om Bergens lærde Rektor Jacob Steensen, Grams Yndling, der døde 1749. Det Samme



kunde man sige om Gregaard, naar han talte om Voalth. Han kjendte og erkjendte ethvert af denne sin store Lærers Fortrin, og talte med Beundring om hans siidne Sprogfærdighed, der viiste sig ikke alene i de gamle døde, men og i de nyere levende Tungemaal, dem han forstod med lige Lethed at udtrykke sig i. Ikke usandsynligt er det, at dette hans Lærers Talent opmuntrede ham til, under Skolegangen selv, at lægge sig med Flid efter det tydske og franske Sprog, hvori Lektor Cortin gav Undervisning paa det da i Bergen værende, og efter Biskop Pontoppidans Plan stiftede, Seminarium Fredericianum, ligesom og Forbindelsen med og Hengivenheden for Rektor Voalth har muligen givet hans Fløitetonen, der allerede tidligen lode sig høre, den renere Lyd, som gjorde ham, medens han endnu var i Mesterlektionen, til Medlem af det musikalske Selskab i Bergen, hvilket nylig forhen under Navn af "de frivillige Harmonisters Akademie" var stiftet af Voalth og den bekendte Fasting i Aaret 1775, og som senere er kaldet det harmoniske Selskab, eller Harmonien.

Endnu et Kjærlighedsfroe nedlagdes under Skoletiden i hans Hjerte, og det spirede og skjød sig frem til fuld Modenhed i et Tiløb af henved 50 Aar. Det var atter Hengivenhed til en elsket Lærer; og denne Lærer var Rektor — og senere Professor — Frederik Christian Holberg Arenz. Arenz blev efter Voalth's Død i Aaret 1781, Rektor ved Bergens Latinskole, og af ham blev Gregaard samme Aar dimitteret fra Skolen til Universitetet. Men Arenz var hans Lærer før den Tid. Arenz var nemlig forinden, allerede fra 1762 af, Lektor i Mathematik og Physik ved Seminarium Fredericianum, og blev tillige 1769 beskikket, tilligemed Lektor Cortin, at forrette Konrektors Embede ved Skolen. Saaledes var han Gregaards Lærer hele Tiden, og det ikke alene i Skolen, men og i Seminariet, hvor Gregaard med Begjærlighed opfattede hans lyse Foredrag, og blev derved under sin Skolegang i høi Grad fortrolig med begge fornævnte Discipliner. Hvor inderligt han elskede denne Lærer, derom vidnede hvert hans Ord, saa ofte han i Samtaler kom til at berøre denne from-



me Olding, og med hvilken Grefrygt han boiede sig for den elskte Lærers Aand og Hjerte, derom vidner den hjertelige Hilsen, han, i Spidsen af alle Arentz's herværende Disciple, som ældste Discipel og derfor som Ordfører, bragte Oldingen d. 28. Sept. 1825, da Denne indtraadte i sit 90de Aar, og allerede da havde med utrættelig Virksomhed i en Række af 65 Aar udbredt dyb og gavnlig Lærdom fra Seminariets og fra Latinskolens Kathedre. Denne sjældne og opløstende Scene findes beskrevet i Borgervennens første Nummer.

Ved streng Fadertugt saavel som ved egen moralsk Følelse afholdt fra alt usædeligt Samkvem i Skolen, og ved ægte humanistisk Dannelse forberedet til de alvorligere Studier, afgik Grøgaard til Universitetet 1781, dertid 17 Aar gammel. Hans Sidemand i Skolen, og som nu deponerede med ham, var den sidenefter saa høitberømte og elskelige Carl Frederik Dichmann, der døde som Lærer ved Søkadet-Akademiet og Professor 1806. Med vennehuld Deeltagelse fortalte Grøgaard, der elskede ham hjertelig, mangengang, med hvilken udmærket Hæder denne hans Kammerad blev optagen ved Universitetet. Det begav sig nemlig paa Examenstiden, at Professor Jacob Vaden, efterat have prøvet Dichmanns Bekjendtskab med de romerske Klassikere, holdt, af Beundring over hans sjældne Kundskaber og hans fine Dommeraft, en kort Tale til ham paa Latin, hvori han lyfenskede Fædrenelandet med en saa haabefuld Yngling. Denne uventede Roes besvarede Dichmann, efter at have reist sig, paa staaende Fod lige saa skjønt som beskedent, og paa ziirlig Latin. Grøgaard var ude af sig selv af Glæde, og blev det end mere, da hans Ven Dichmann erklæredes høitideligen efter Censuren for den Ypperste af alle Studenter fra begge Rigerne det Aar, og altsaa sit Udgang, som den Første blandt de Indfaldte, d. e. de med særdeles Roes udmærkede Studenter, til at holde den offentlige latinske Tale, som man kaldte Petitio. Der fattedes vel ikke meget i, har jeg hørt, at Grøgaard havde næsten lige saa solide Kundskaber som Dichmann, men maaskee mindre Driftighed. Ind-

kaldt blev han ikke, men med 7 Laudabilia og 4 Kryds erkjendtes han bedste Charakter værdig. Med Dichmann vedligeholdte han stadigt Vennskab.

Ved Universitetet benyttede han sin Tid vel. Han stod tidlig op om Morgenens, og læste flittig, og forsomte aldrig Professorernes Forelæsninger. Men for at muntre sit Sind, spillede han ogsaa flittig paa Fløite, og gik endogsaa ind som Medlem i et hæderligt dramatisk Selskab, hvor han skal oftere med Held have betraadt Scenen, og vandt maaskee ved disse Øvelser den Anstand og Holdning, der viiste sig sidenester ei blot i hans daglige Liv, men ogsaa paa Prædikestolen. Nu hændte det sig, at han kom i Kjøbenhavn til at logere hos en velstaaende Handelsmand, som havde en Søn, der ligesom Grøgaard læste til Anden-Examen, men gik op for Grøgaard, og fik næstbedste Charakter. Hermed var Faderen fornøiet, og gjorde derved et Selskab for Sønnen og hans Venner. Deriblandt var naturligviis Grøgaard. Under den muntre Konversation, da Alt var Lyst og Glæde, henvendte den venlige Vært sig til Grøgaard, og sagde: "Staaer De Dem godt til den nærførestaaende Examen, saa gjør jeg ogsaa et Selskab for Dem og Deres Venner." Grøgaard gik fort derefter op til Examen, og fik bedste Charakter. Selskabet kom istand. "Men, sandt at sige", sagde Værten, "jeg havde ikke ventet det, da jeg fast aldrig saae Dem læse, men horte Dem desto tiere spille Deres Fløite." "Det troer jeg gjerne", svarede Grøgaard, "thi jeg læste om Morgenens flere Timer, førend De stod op."

Som Brevtis paa hans Sjæls Reenhed og hans usfordærvede Sæder i den Tid, om hvilken Frimann sagde:

"Lyksalig Mand, hvis Søn, naar han var borte

"En Maaned eller to,

"Fra Kjøbenhavn tilbage kom med Ekjorte

"Og Rest af Christen-Troe!"

kan maaskee dette tiene: I et Huus, hvor Grøgaard stundom kom, opholdt



sig en Slægtning, en særdeles dejlig Pige, som unge Herrer kappedes om at sige smukke Ting, og som af Uerfarenhed pleiede uforsigtigen mangen lystig Omgang med Studenter og Officierer. Groggaard mærkede dette, og da han havde vundet hendes Tillid, advarede han hende venlig for slig lystig Commerts. Pigen, som i Grunden var uskyldig og god, kom ved denne Advarsel til Besindelse, takkede ham med Taarer, og — blev frelst.

I Maret 1782 vendte Groggaard, efter at have med Hæder afsløvet sine tvende akademiske Examina, tilbage til Fædrenehuset. Glæden var stor, thi han var Forældrenes eneste Søn, og han havde aldrig bedrøvet dem. Men selv syntes han bedrøvet. Dette undgik ikke Faderens Skarpsblik. Han spurgte Sønnen flere Gange om hvad der fattedes ham; men Sønnen gav hvergang et undvigende Svar. Endeligen tabte den gamle Fader Taalmodigheden, og trængte saa stærkt ind paa ham, at Groggaard maatte ud med Sproget. "Jeg har lidt Gjæld i Kjøbenhavn", svarede han; "det er Alt!" "Det var slemt", gjentog Faderen; "du veed, jeg har lidet eller intet i Kasse. Hos Hvem og for Hvad har du gjort den Gjæld?" "Det er en Spisevært, jeg skylder lidt for en Maanedes Bærværting", blev Sønnen ved, og saa skylder jeg en Skrædder for en Kjole." "Nu, Gud være lovet", sagde Faderen, "at det ikke er andet; det vil jeg skaffe tilveie. Tøde og Klæder maa man have." Den Gamle tog Hat og Stof, gik hen til en Ben, laante den lille Sum, kom tilbage, og omfavnede venlig sin Søn, i det han rakte ham Pengene. Med næste Post var Gjelden betalt.

Længe opholdt han sig ikke hjemme, men reiste atter til Kjøbenhavn, for at tage fat paa Theologiens Studium, for hvilket han havde bestemt sig. Men blottet for Midler til at holde længe ud ved Universitetet, besluttede han, hvad man efter de Tiders Viis, under lignende Omstændigheder, saae sig mangengang besøiet til at beslutte, at gaae op til ringeste Charakteer. Saadant spærrede vel Afgangen til strax at erholde noget fortrinligt Embede; men det kostede ogsaa mindre Tid og Penge. Mænd, der sidenefter have været berømte



som lærde og dygtige Embedsmænd, gik i de Tider ofte denne Gjenvei. Saaledes og vor Grogaard. Og da han under sit Ophold ved Universitetet ikke kunde gjøre synderlig Regning paa Understøttelse fra sin Fader, saa maatte han søge sin meste Underholdning ved Time=Informationer, dem han da ogsaa fandt, saasom han baade havde gode Fundamenter fra Skolen af, og tillige besad fortrinlige Læregaver. Blandt hans Elever var, det veed jeg, den nu saa hæderlig bekendte Konferentsraad Collin, om hvis opvakte Hoved, Lærelyst og hurtige Fremgang Grogaard mangengang har yttret sig med inderlig Fornøielse. Iøvrigt gav hans Floite, og Physikkens Studium, der fra Skoleaarene af var ham kjær, ham den fornødne Udspreddelse og Afverling.

I Aaret 1784 tog han Attestats eller theologisk Embeds=Examen, dertid 20 Aar gammel, og forlod saa Kjøbenhavn. Efter et kort Ophold hos sine Forældre i Bergen, gik han ind som Huuslærer til Provst Heiberg, der var Sognepræst for Skjolds Menighed i Christiansands Stift. Her gjorde han det første Trin paa Embedsbanen. I Aaret 1786 blev han nemlig, med venia ætatis, ansat som Personellapellan hos bemeldte Provst Heiberg, men leed ogsaa i samme Aar et smerteligt Tab, da han ved en ulykkelig Jldsaaade her mistede Alt hvad han eiede, og undslap Selv kun med Meie fra Luerne, der omspændte ham. Mange Hjærter aabnede sig efter dette Uheld for ham, og fra Bergens Bye især raaktes der ham velvillig Bistand i Nøden. Længe forblev han imidlertid ikke i denne Embedsstillning; thi allerede 1789, da Provst Heiberg var død, ombyttede han den med en lignende hos Sognepræsten til Studesnæs, Provst Krog. Under sit Ophold i dette Huus lagde han Grunden til hvad der stedse i hans Dine udgjorde Livets ypperste Gode, huuslig Lyksalighed. Han giftede sig nemlig i Aaret 1792 med den ældste af Provst Krogs Døttre, Anna Maria, der ved ham Moder til 11 Børn, af hvilke 2 ere hensøvede, fulgte ham troligen i en Række af 44 Aar igjennem Livet, og nu maa føle dybt hvad hun har tabt.



Som Familiefader blev hans nærværende Embedsstilling ham for trang. Han reiste derfor i Aaret 1796 ned til Kjøbenhavn, for at erholde en anden og bedre. Men Saadant stod nu ikke strax færdigt. Derfor raadede Biskop Valle ham at gaae til Lethraborgh, hvor en gammel Præst netop kunde trænge til hans Hjælp. Groggaard gjorde saa, og kom derved tillige i en behagelig Forbindelse med Godseieren Grev Holstein, der tilligemed sin hele Familie fattede saa megen Godhed for ham, at der endog blev anvist ham Værelser paa Slottet, hvor han tillige ofte holdt Kabinetsprædiken. Af Breve fra Grevens ældste Søn sees, at han har staaet i et inderligt Venstabsforhold til Denne, hvilket tildeels havde sin Grund deri, at han ved sin Elektriseermaskine havde hjulpet den unge Greve af med en Tunghorighed, der til Forældrenes store Sorg havde i lang Tid plaget ham. Men ogsaa et Brev fra Moderen i 1802 — da var hun Enke — viser tydelig, hvad Agtelse han ved sin ædle og retfærdige Færd havde erhvervet sig i denne Familie, og hvilken Deel man tog i hans Væe og Vel. Af Kjærlighed til Groggaard, og alene for at besøge ham, foretog den unge Greve sig endog to Gange en Reise til Norge. Under saadant Forhold havde det blot staaet til Groggaard selv at modtage ved foresaldende Leilighed et godt Kald paa Grevens Godser. Man havde tydeligt udtalt dette, og selv Bønderne, der sølte sig saa opbyggede ved hans Prædikener, bade ham paa en rørende Maade om at forblive hos dem; men Groggaard vilde dentid ikke ansættes udenfor sit Fødeland. Han blev og ventede, indtil han omsider i Aaret 1797 udnævnedes til residerende Kapellan i Diestads Præstegjæld. At han senere har været fundet at modtage et Præstekald paa Lethraborgh Grevskabsgods, sees af et Brev til ham fra hans Ven, den omtalte og nu raadende Grev Christian Holstein, i Aaret 1805, hvori Denne beklager, at han ikke kunde foie hans Ønske, saasom han da allerede havde bortgivet Kaldet, i den faste Troe, at Groggaard ingeninde vilde flytte bort fra sit Fødeland.

Da han, efterat være bleven ansat i Diestad, kom tilbage til Norge,

har han nok for sidste Gang besøgt sine gamle Forældre i Bergen, af hvilke Faderen siden døde i sin fornævnte Bestilling Aar 1800, og ligger begravet i Hospitalskirken nærved Altaret, og Moderen, som Justitsraad Dahl tog i sit Huus, gif 11 Aar senere til Gravens Hvile.

I denne Periode har man 3 Prædikener udgivne af ham: 1) Prædiken i Anledning af Slotsbranden 1794: 2) Høstprædiken, holden i Skudsnæs Kirke 1795: 3) Afskeedsprædiken for Skudsnæs Menighed 1797; alle 3 trykte i Bergen.

Den gjæve Præst Arel Smith var dentid Sognepræst til Diestad; og som disse to Mænd havde i Aanden meget tilfælleds med hinanden, saa arbejdede de ogsaa med Samkraft paa deres Menigheders Oplysning. Der sad i de Dage paa Christiansands Bispeskol en Mand, hvis Nidkærhed for Oplysnings Fremme er vel bleven mangengang miskjendt, men som den billigere Samtid dog maatte agte, og som en upartist Eftertid skal erkjende for hæderlig. Det var Biskop Hansen. Medens der, hvad Skolevæsenet angik, dentid var tykt næsten over hele Norges Land, traadte Hansen frem i mandig Kraft, undersøgte den intellektuelle og moralske Tilstand i det Embedsdistrikt, som var ham underlagt, opdagede Manglerne, planlagde Forbedringerne, vakte Liv og Mod hos sine Underordnede, fik Almuerne, ved oprettede Væseselskaber, for en stor Deel udrethane af deres Aandsdødsfærdighed, antog sig gjennem Skolevæsenet den opvoksende Slægts Dannelses, og skaaenede sig ikke selv, i det han opbød Præsterne til at arbejde, men gav dem, i sin egen Virksomhed og Anstrængelse for at skaffe dueligere Skoleholdere tilveie, et folgeværdigt Exempel. Hvad han vilde og hvad han gjorde og hvad han fik gjort, forklarer hans "Archiv for Skolevæsenets og Oplysnings Udbredelse i Christiansands Stift", af hvilket det første Bind udkom Aar 1800, og det andet Bind i Aaret 1803. Dette Skrift var hans Opdagelses, hans Meddelelses, hans Opmuntringers, hans Reformationers Organ — et literarisk Særsyn for Norge i hiin søvntige Tid, da man fandt det mageligt, at troe, at det Bestaaende var godt nok, fordi det var gammelt.



Denne Biskop var Grøgaards Mand, ligesom Grøgaard gjensidigen var Biskoppens. Alt dette var saa, viiste de Meddelelser fra Grøgaard, som Hansen indlemmede i sit Archiv, ligesom og den Prædiken af Grøgaard ved Bispevisitationen 1800, om "at Børn ere for deres Forældre en kraftig Opmuntring til Gudsfrøgt og Dyd", som ligeledes findes i bemeldte Skrift. Blandt de flere Midler til at faae en lysere og renere Christendom udbredt mellem Almuen, troede Biskop Hansen ogsaa, at Indførelsen af den evangelisk-christelige Psalmebog maatte vorde et af de kraftigste. I en Opmuntring til dette Niemed skildrer han Kingos Psalmebog saaledes: "Jeg tør troe, at alle de vigtige Forestillinger, hvilke den største Deel af Almuen har om den christelige Religion, hidrører fra denne beklagelige og urene Kilde, fra denne Psalmebog; og at Alt, hvad en retskaffen Religionslærer arbejder hos sin Ungdom til at frembringe lyse og rigtige Begreber om Religionen og dens sande Aand, det nedriver denne uheldige Psalmebog, den Almuen anseer for Guds Ord, som den dog langtfra ikke er. De uforstaaeligste Ord, for at faae et knyttet Vers eller Ritm, de oftest uanstændigste Forestillinger om Gud og Jesus, de meest sandselige ja vel ofte til Uhydsfhed ledende Billeder, Talemaader, hvilke Blufærdigheden i daglig Omgang rødmes ved at høre, alt dette sjunges og læses i en Bog, der skulde understøtte og vejlede Andagten". Vare end disse Skildringer maaskee anstregne med en i altfor mørke Farver dyppet Pensel, saa indeholdt de dog noget Rigtigt og Sandt. Og dette erkjendte blandt Flere vor Grøgaard. Derfor forenede han sig med Provst Smith om at faae Kingos Psalmebog affkaffet, og den evangelisk-christelige i dens Sted indført, i Diestads Præstegjæld. Det lykkedes. Men hvor megen Kamp og Møie det kostede, og hvor mange Ubehageligheder Grøgaard derved paadrog sig, det viser den Prædiken han holdt paa Trinitatis Søndag 1803 "Om utidig Paaholdenhed paa det Gamle", og som blev trykt i Kjøbenhavn med det Motto af Jesus: "Haver jeg talet ilde, da beviis, at det er ondt; men haver jeg talet ret, hvi slaaer du mig?" I titet af Grøgaards Foredrag har jeg fundet en — om

jeg saa maa kalde det — saa lidenskabelig Varme, som i dette, især i Forerindringen, der er at ansee som en prodromus galeatus, og i hvilken han med Sandhed asmalder den gamle Psalmebogs Uovereensstemmelse med Jesu Aand, og den nye Psalmebogs Bøvhed til at gjøre Jesu Religion mere og mere dyrebær og elskelig. "Enten feile vi, eller I — siger han —; men hvo af os? Troe I, at vi raade Eder dette af Uforstand? at vi ei have Indsigt nok til at kunne domme, enten Vogen er nyttig eller skadelig? Er det saa, da erklære I os ubuelige til at være Eders Lærere. Troe I at forstaae den Sag bedre, ikke alene end vi Tvende, men bedre end de lærdeste og retskafneste Mænd baade i Danmark og Norge? Er der Nogen af Eder, som troer dette om sig selv? Eller — troe I, at vi vide bedre, men af Uredelighed ville raade Eder noget Skadeligt? Have vi forstent den Dem? Saa være den alvidende Gud Dommer mellem os — den Gud, for hvilken baade I og vi skulle møde: vi, for at svare til, hvad vi lærte og raadede Eder, og I, for at svare til, hvorledes I benyttede disse Raad, fulgte disse Lærdomme. Det er for den alvidende Guds Nafyn jeg og saa nu tilraader denne Forandring; og om jeg laae paa mit Dødsleie, om jeg vidste, at jeg idag skulde stilles for min Dommer — jeg vilde sige det Samme." —

Blandt Midlerne til Dplysningens Fremme i Christiansands Stift havde Biskop Hansen opmuntret til Læseselskabers og Almuebibliothekers Opretelse; og virkelig opstod der i hans Tid henimod 50 saadanne Instituter i Stiftet. At saadant heller ikke manglede i det Præstegjeld, hvor Axel Smith og Hans Jacob Gregaard ledede Folkets intellektuelle og moralske Retning, kan man vel tænke; og med ikke mindre Iver for Dplysningens Sag erklærede disse to Mænd, med flere Præster, sig villige til, efter en af Biskoppen lagt Plan, at danne buelige Skoleholdere. Efter hvilke sunde Principer vor Gregaard har drevet dette hæderlige og vigtige Kald, kan man med Sikkerhed slutte sig til, naar man kender den Afhandling, som han indgav til det Kongelige Selskab "For Norges Vel", og som blev indlemmet i dets Historisk-Philosophiske Samlinger,

3die Deels 2det Bind, der udkom 1813. Afhandlingen betittedes: "Omveien, eller Forslag til Oplysningsens Fremme i de Norges Egne, hvor faste Skoler ei kunne have", og var forfattet medens han endnu var residerende Kapellan til Diestad, ihvorvel han ikke indsendte den, førend i Maret 1811, da han allerede var udnævnt til Sognepræst for Vestre-Moland. I denne fortræffelige Afhandling, der fremstiller de Vanskeligheder, som lægge sig i Veien for et godt Skolevæsens tilbørlige Organisation i Norge, men og det Haab, at disse kunne ryddes tilside, naar man vil anvende de fornødne Midler, og ikke spænde sine Fordringer for høit — i denne Afhandling ligger, som man let vil finde, Embryet til de fortrinlige Elementarbøger, han senere udgav, hans "Abc", og hans "Læsebog for Børn især i Omgangsskole-distrikterne".

Sin Abc udgav han første Gang i Maret 1815. Over denne uskyldige lille Bog opstod der i Førstningen et Ramaskrig i Bygderne. Man havde nemlig indtil den Tid ikke seet andre Abc'er, end Saadanne, i hvilke Fadervor, og alle tre Troens Artikler fandtes udsatte til første Stave-Dvælses for Børn, næst ab, eb, ib, og de øvrige tankeløse saa kaldte Gen- og Fleerstavellesord. En Abc horte saaledes, efter Almuens Mening, til de hellige Bøger, af hvilke det fire-, fem- og sereaarige Barn kunde og burde strax initieres i sin Christendom. Men nu ansaae Groggaard en saadan Initiation for Christendommens Vanhelligelse, og havde i sin Abc udeladt næsten ethvert oversandseligt Begreb, og derimod holdt sig til bekjendte Ord og simple Sætninger, som — efter hans eget Udtryk — den Norste Bondskone forstod selv at tale over med sit Barn. En ellers agtværdig Mand kom, efterat have faaet denne Bog ihænde, engang op til Groggaard, og sagde ganske natvt: "Men, kjære Fa'r, hvad er det for en Bog, I har givet os til vore Børn? Der staaer jo ikke et Gudsord i den!" Groggaard fik ham nu betydet, at der heller ikke skulde staae et Gudsord i den; og saa gif Bonden beroliget bort. Denne Stavebog har oplevet mange Dplag, og er senest trykt i Bergen 1835.

Sin Læsebog, der har det betydningsfulde Motto: "Forstaaer du og det, som du læser? Apostl. Gjern. 8, 30.", fuldendte han, som det af Fortalen kan sees, i Maret 1815, og den blev trykt i Christiania 1816. Det andet Dplag udkom 1821, trykt sammesteds. Det tredie Dplag, som findes betitlet: "Læsebog for Born, en Forberedelse til Religionsunderviisningen, især i Norges Omgangs-Skole-distrikter" blev, rettet og forøget, trykt i Bergen 1824. Fjerde Dplag kom ud sammesteds 1825. Femte Dplag sammesteds 1829. Sjette Dplag, med hvilket Forfatteren afstod sin Forlagsret til Bogbinder Beyer i Bergen, blev trykt i Christiansand 1832; og 1836 kom allerede det syvende Dplag ud, trykt i Bergen.

Saa mange Dplag maae vel vidne om denne Bogs Fortrinlighed, ihvorvel den har været forbigaaet med Taushed, indtil en Anmeldelse i Morgenbladet 1834 No. 71 omsider gjorde Almeenheden opmærksom paa den og dens Oekonomie. Dens Indhold er: 1) Nogle vigtige Begrebers Forklaring. 2) Historier af det gamle Testament. 3) Historier af det nye Testament. 4) Om Christendommens Skjebne, samt om Mahomed og Odin. 5) Om nogle Ords Lighed og Forskiel, o. s. v. 6) Om nogle Bogstavers Udtale. 7) Religionsspørgsmaale for Begyndere. 8) Register over forklarede Ord. 9) Navneregister. Den syvende af disse Afdelinger kom først til ved tredie Dplag.

Uberegneligt er det Gode, som Grøgaard ved dette Skrift har virket overalt i Norges hele Land, hvorsomhelst det er bleven kjendt og benyttet. Der er vel neppe heller i den hele pædagogiske Literatur et Skrift, der med Hensyn til sin Indretning, sin indvortes Oekonomie, overgaaer det. For at erkjende dette, behøves ingen lærde Sammenstillinger, men blot at man gaaer tilbage til Grøgaards fornævnte Afhandling, "Omveien" kaldet; thi i denne Afhandling ligger allerede Planen saavel til hans Abc som til hans Læsebog.

Oplysning, meente Grøgaard, bevirkes gjennem Slægterne enten ved Lærere, eller, hvor disse ikke ere tilstrækkelige eller duelige nok, ved Bøger, der kunne træde i Læreres Sted. Saa mange og saa duelige Lærere, som der for



et almindeligt Skolevæsens rette Organisation kunde behøves, var der ikke i lang Tid, meente Groggaard, at tænke paa i et Fjeldland som Norge, hvor Lokaltet-terne lægge saa mange Hindringer iveien, og hvor desuden ingen Skolelærersemi-narier vare i Almindelighed endnu anlagte. Derfor maatte man, indtil Østerti-dens maaskee rigere Hjælpe midler gjorde det mindre nødvendigt, føie Anstalt til Boger, der vare indrettede saaledes, at end de allersimpleste Lærere kunde ved deres Brug baade selv stride frem og tillige øve Børnene i Tænksomhed, hvilken han medrette ansaae som Grundlaget for hvilken som helst Kundskab. Men, hvem meente han ved disse de allersimpleste Lærere? Derved meente han de tillige na-turligste, "som Børnene altid kunne have i Nærheden, som de hver Dag kunne tyie hen til, var det end kun Diebliffe ad Gangen, som de kunde naae, endog om de mangle Klæder og Skoe, om Storm og Sneefog raser, om Regnen styrter ned, eller om de maae vogte Dvæg" — derved meente han Modrene. En her-lig Pestalozziff Grundidee! — Med Blikket herpaa vendt fordrede han Elementar-bøger "saa lette, saa lyse, saa gradviis uden Spring fremgaaende i Underviisnin-gen, saa forsynede med Veiledning og Hjælp for dem, som ville lede Børnene, at deres Tænkeevne baade maa bemægtige sig de Kundskaber, som saaledes by-des den, saa og styrkes til efterhaanden at erhverve flere"; og for saadanne Le-dere troede han, at Sproget maatte være nedstemt, thi — siger han i Fortalen til sin Læsebog — "Man maa nedstige til Den, man vil opløfte": en Tanke, som Walter Scott senere har fremhævet. Af de omtalte Elementarbøger troede han man trængte til treende: først en Abc, saa en Læsebog, og endelig en Lærebog i Religionen. Vel vidste han, at nogen saadan Sjælesøde var forhaanden; men han syntes hverken om Guden eller om Aarettingsmaaden. "Den gamle Abc, siger han, Katechismus og Forklaringen ere for Børn en saa svær Kost, Sug og Slag et saa drastisk Parringsmiddel, at man ei kan undres over, om saare Man-ge siden i deres hele Liv plages af Indigestion!" —

At han efter denne Idée gav Modrene en Abc for deres Børn ihænde,

saa simpel og ihenseende til Valget af de Ord og Begreber, der skulde tjene til Stave og de første Læse=Øvelser saa fattelig, at ingen Moder kunde geraade i Forlegenhed ved at give sig af med sine Børns Underviisning, det have vi allerede ovenfor berettet. Nu skulde Overgangen gjøres til Forstandens Udvikling gennem de vanskeligere Begreber, og tillige det Behøvels findes, hvorved Barnet paa en behagelig Maade kunde øves i Tænkksomhed og tillige lære noget Nyttigt og Godt. Alt dette maatte Læsebogen indeholde og staae tilveie. Derfor aabner han denne med at forklare enkelte vigtige Begreber, saasom: Sandser, Erfaring, Kundskab, Betskaffenhed, Egenstaa, Eghed og Forskjel, Kraft, Bestemmelse, Aarsag og Virkning, og deslige; men for at gjøre Moderen, eller den uøvede Lærer det muligt og let, at faae disse Begreber udviklede for Barnet, foiede han saadanne Spørgsmaal til nedenunder, der kunde lede til hien Udvikling. Og da han retteligen troede, "at vore Vnderbørns Sjæle ere netop som andre Mennekesbørns, og at Sjælens Natur er at være virksom, at tænke og glæde sig derved", saa tvivlede han ingenlunde paa, at de vare modtagelige for denne Begrebernes Udvikling, og at de ved denne Øvelse i Tænkksomhed vilde hige efter flere Kundskaber. Men det behageligste Behøvels for dette ansaae han Historien at være, og da helst den bibelske med strengt Udvalg, hvorved Gølelsen tillige kunde tidlig vækkes for det Guddommelige, for Guds Forelses med Menneket og for Menneket's Haab. Skulde imidlertid sande Kundskaber bibringes, og ægte Gølelses opvækkes paa denne Maade, skulde Forstanden udvikles og Vilien boies og Hjertet oplives, da maatte, meente han, al Tænkloshed forebygges, og intet komme ind i Barnets Sjel eller i dets Hukommelse, uden hvad det tydeligen havde opfattet: "man maatte begynde med Lys!" — Derfor kom i Læsebogen strax de fortræffelige Forklaringer over hvert Ord, som maatte antages, ikke at være Almuen ret bekjendt; og over disse saaledes forklarede Ord og øvste Begreber tilføiede han ved Bogens Slutning et nøiagtigt Register. Hvad



disse Ordforklaringer, og hvad dette Register har virket til Tænksomhed imellem den store Mængde af Folket, hos hvem Bogen har været kjendt, og det saavel blandt Gamle, som Unge, det er fast utroligt for Enhver, som ikke har havt med Sagen at bestille. Jeg har paa mine Visitationer nu i 14 Aar havt Anledning til at bemærke de Fremskridt, som derved ere gjorte i forstandig Læsning og Begrebernes rigtige Opfattelse. Af maadelige Skoleholdere har jeg seet due-lige fremstaae: fra Bornesloffen er den gamle tankeløse Dyransen i Almindelighed forsvunden, og selv Borne og Gamle, der have gjort sig bekjendte med Læsebogen, have tilstaaet, at de af Registeret, efter de Vink jeg leilighedsviis kan have givet i Folkeforsamlingerne, ere blevene ledede til klart Begreb om mangt et Ord og Udtryk, under deres Læsning i Bibelen eller en anden Andagtsbog, hvormed de tilforn havde forbundet et kun dunkelt, eller endog urigtigt Begreb.

Efterat have gjort opmærksom paa disse Læsebogens Fortrin, og de Betsignelser, som deraf have været en Folge, vil jeg afholde mig fra at fremhæve det Gode og Hensigtsrette, som i dens øvrige Afdelinger aabenbarer sig, og gjør den til et pædagogisk Mesterværk.

Grogaard bemærker selv i den tidnævnte Afhandling "Omveien", at Prof. Wilsse havde i sin Tid givet Vink om, hvor gavnligt det skulde være, at forfatte en Slags Encyclopædie for Almuen, d. e. et kort Indbegreb af almeennyttige Kundskaber, med Hensyn til Norges Folk, Land, Sprog og Læve. Grogaard var ingen Ven af Megetviden, men kaldte helst Den oplyst, som tillige med Selvtænksomhed besad de Kundskaber, han nødvendig burde besidde. "Ingen kan have mere Agtelse for Bonden og hans Sjæl — siger han etsteds — end jeg; men, naar jeg betragter hans Kald og Stilling, da kan jeg ingensinde indsee Muligheden eller Gavnligheden af hans videnskabelige Kultur i Almindelighed. Mængden kan neppe, i hvad man saa tænker, taler, skriver, arbejder, bringe det videre i deres Dont, end til en flog Empirisme. De, som bringe det videre, vilde være sjældne Undtagelser". Alligevel huede han Wilses Idée,



og ønskede, at man maatte faae en saadan Encyclopædie, god og hensigtsmæssig. Jeg opmuntrede ham engang til at lægge Haand paa saadant Værk, og at udføre det efter den Plan, han havde lagt for sin Læsebog; men — han vilde ikke: han var for gammel, sagde han. At nu et saadant Værk vil engang udfomme, og det til stort Gavn for vore Almueeskoler, om det vorder hensigtsmæssigt indrettet, derom har jeg Haab; thi det er endog maaffee, ifølge vor Statsforfatning, en Trang; og da vilde det med sand Nytte kunne anvendes for det andet Kursus i Skolerne, efterat der i det første Kursus var ryddet op i Forstanden ved Hjælp af Grøgaard's Læsebog, der ei lettelig vil blive overtruffen af nogen anden, og derfor ikke bør fortrænges.

Det er ovenfor bemærket, at Grøgaard ansaae 3 Elementarbøger fornødne, af hvilke vi have seet, at han selv udarbejdede de 2, nemlig Abc'en og Læsebogen. Men — Lærebogen — blev ude! Og dog siger han selv: "Da Abc, Læsebog og Lærebog bør udgjøre et sammenhængende Heelt, saa at den Første er en Forberedelse til den Anden, den Anden til den Tredie, og hver Efterfølgende bygger paa den Foregaaende, saa synes alle tre at være et Arbejde, som en Eneste helst bør udføre." Saa klart denne Tankes Rigtighed dentid foresvævede ham, saa meget er det at beklage, at den ikke af ham blev sat i værk; thi af den Mand, der havde skilt sig saa godt ved de to første Elementarbøger, af Grøgaard, der synes at have tænkt saa klart over en saadan Lærebogs Indretning, og fordreede, at Børnene ikke maatte lære Noget i Religionen, paa Myste-rierne nær, som de ikke forstode, havde det staaet til at vente, at den Trang, over hvilken vi i denne Henseende have sukket i lange Tider, og over hvilken jeg beder Gud at ikke det fjerde Sekels Sol efter Reformationens Indførelse i Norge maa gaae op, allerede nu havde været afhjulpen. Men Beskedenhed, eller Frygtagtighed for det Ansvarfulde i dette Foretagende maa have afholdt ham; og vi see desværre, at han indskrænkede sig til, i de senere Udgaver af sin Læsebog at



tilføie nogle "Religionsspørgsmaal for Begyndere." Fortjene allerede disse Roes, hvad maatte man da ikke have ventet af en fuldstændig Lærebog fra hans Haand? — — Og en saadan er dog virkelig til — i Manuskript. Under Titel af "Christelig Religionslære", med Motto af Jesus: "Derfor I vide disse Ting, ere I salige, om I gjøre dem." Joh. 13, 17. har han nedskrevet Bogen paa 93 Sider i liden Oktav; og den vilde, trykt, maaskee kommet til at udgjøre 3 Ark. Under 2 Hovedafdelinger: I. Gudskundskab; II. Gudsdyrkelse, har han i 13 Kapitler, tilsammen indeholdende 643 korte Paragrafer eller simple Sætninger, fremstillet det hele christelige Religionsystem, Dogmatik og Ethik, saa klart, som man er vant til at see enhver Fremstilling fra hans Haand, og saa let at fatte og at lære, at selv de Genfældigste skulde ved denne Bog være blevene vise til Salighed. Han har ogsaa brugt den til sine egne Børns Underviisning i Religionen. Men med alt Dette er det ikke at nægte, at Bogen trængte til Revision; og at han selv har erkjendt dens enkelte Mangler, vise tydeligen de Mærker, som findes i Manuskriptet ved en og anden Sætning, og de Tillæg, som ere antydede. Den er bearbejdet efter de Principer, som han har opstillet i sin Afhandling: Omveien, og formodentlig skreven strax efter den Tid. Skade, at ikke Grøgaard i den sildigere Tid tog dette Arbejde, hvis Grundlag var saa skjönt, for sig paa ny, for at give det den Fulbændelse, som han, fremfor mangen Anden, skulde have været mægtig til: vi havde da maaskee allerede nu seet den fælelige Trang til en lys og let og christelig Religionsbog for Almuens afhjulpning!

At jeg har noget vidtloftigt udbredt mig over Grøgaards pædagogiske Fortjenester, vil ikke forarge Noget, der erkjender, at et Mennekses Værd i Livet helst skjønnest af det Gode, som han findes at have stiftet; og skjønnest dette Gode at have udbredt sig over et heelt Folk, saa torde saadan Erkjendelse være at sætte ved Siden af en "Medaille for Borgerdaad."

Jeg har allerede anmærket, at Grøgaard blev i Maret 1811 udnævnt til Sognepræst for Vestre-Molands Præstegjæld i Christiansands Stift. Hvad

han var der, som Præst, kan man slutte saavel af hans enkelte allerede da udgivne Prædikener, som af de øvrige Skrifter han der udgav eller forfattede. Men med Om sorgen for sin Menigheds aandelige Tærv maatte han som viis og hjærlig Fader ogsaa forbinde Om sorgen for sine egne Børns Dannelse og Underviisning. For sin næstældste Son opofrede han især sit pædagogiske Talent; og hvad maatte der ikke være at lære af en Fader, der selv fortrolig med al Videnskabelighed havde antaget den Grundsætning: "at Børn bør aldrig, men allermindst i Begyndelsen, læse (og lære) Noget, som de ikke forstaae"? Sønnen lærte saaledes, under Faderens Veiledning, ikke alene de lærde Sprog tilligemed de levende, Historie, Geographie m. m., men ogsaa Mathematik og Physik; og gripende Underviisningen med Begjærlighed, erhvervede han sig grundige Kundskaber, og var allerede færdig til Højskolen, da Legemet maatte give efter for Sjælens Anstrengelser. Sindsvagelighed hængende hans videre Fremskridt paa Videnskabelighedens Bane. Dette gik vor Groggaard meget nær, og kaldte maaskee den første tunge Sky frem paa hans Livs ellers jevnlyse Himmel.

I Maret 1814 kaldte Medborgeres Agtelse og Tillid ham til Rigsforsamlingen paa Eidsvold. At han i dette Nationalmode var et virksomt Medlem, derfor borger os hans Aand og hans for Norges Vel altid luende Hjerte. Og yderligere borge os for hans Betænkksomhed ved denne Leilighed de Ytringer, vi læse af ham i "Den Norske Rigsforsamlings Forhandlinger paa Eidsvold i Maret 1814" (3die Hefte, Side 28 ff.), da Spørgsmaalet var, om der burde gives Ridderordener i Norge, som og hans Protest (5te Hefte S. 95) mod Garantien saavel af den daværende Statsgjæld, som af de Pengerepræsentativer, der maatte findes at være fornødne til Statsudgifternes Bestridelse indtil 1. Marts 1815, og endelig hans Votum i Kongevalgsagen (6te Hefte Sid. 41.), som viser, at han med Flere ansaae det ubetimeligt, allerede da at foretage et saadant Valg. Han beholdt iøvrigt fra denne skjebnesvangre Periode endel for sit senere Liv vigtige og hjære Reminiscentser.



Med hvor megen Kjærlighed han omfattede sine Menigheder i Vestre-Moland, derom vidne de tvende Afsteedsprædikener, han holdt, da han maatte forlade dem, den ene i Vestremolands Kirke paa 5te Søndag i Faste, den anden i Hovaag Kirke paa Palmesøndag 1823. I 12 Aar havde han forestaaet disse Menigheder. Vel havde han ogsaa her, især i Forstningen, maattet kjæmpe imod Fordomme og mod utidig Paaholdenhed paa det Gamle; men hans solide Grunde, hans Godmodighed og hans erkjendte Retskaffenhed lode ham beholde Seieren, ligesom hans værdige Levnet, hans blide Omgang, og hans Godgjørenhed mod de Fattige aabnede efterhaanden Alles Hjærter for ham. Støttet paa dette gode Omdomme lykkedes det ham ogsaa som Forligelseskommissær i dette, som i Diestads Præstegjeld, at faae ret mange Tvistigheder bilagte.

I Aaret 1821 døde Jonas Rein, Sognepræst til Nykirken i Bergen. Hvor vel end Groggaard befandt sig i Vestre-Moland, saa blev dog ved Budskabet herom den Tanke vaakt i hans Sind, at han burde søge Nykirkens Kald. Deels mindede hans Alder — han var da 57 Aar — ham om, at han burde søge Forslyttelse til et Bykald, førend hans Kræfter aftog i den Grad, at han ikke kunde længer udholde de vanskelige og høist besværlige Reiser, som hans Embede i Vestre-Moland paalagde ham, deels traf Bergens Bye, hvor hans Barnheds og hans Ungdoms Liv fra hans fjerde Aar af, gjennem saa mange frydelige Grindringer, udfoldedes, hvor hans Forældres Støv hvilede, hvor hans elskte Lærere, Professor Wrentz, og flere samtidige Venner med ham, endnu levede, hans Hjerte med magisk Kraft til sig. Han søgte Kaldet og han fik det d. 23. Marts 1822; men først Aaret efter tiltraadte han det. At han nu ansaa sig paa sin Lykkes Kulminationspunkt, det viser hans Tiltrædelsesprædiken paa 1ste Søndag efter Trinit. 1823, hvilken med de to fornævnte Afsteedsprædikener i Vestre-Moland blev trykt i Bergen. "Mit Hjertes Ønske, siger han, er opfyldt til min Glæde. Tilfredsstillet er endelig, efter mange Grindringer, Moier og Lidelser, min Længsel efter denne mig saa kjære Stad, hvis Vel og Bøe jeg

uafslædelig har taget Deel i, endogsaa da jeg ventede aldrig mere at see den". Og, som han favnede Bergen, saa favnedes han igjen. Gamle Bekjendte hilsede ham hjertelig velkommen: nye Bekjendte lededes ved hans gunstige Forrygte til ham: Menigheden opbyggedes ved hans Foredrag, og glædedes ved hans Omgang; thi visseelig, han var en elskelig Mand. Saae man ham med det fromme Johannesblik paa den hellige Talerstol, saa opløstes Hjertet og varmedes til- lige. Hørte man ham i den muntre Selskabskreds, da oplivedes man ved hans glade og livfulde Tone. Hvor han var, behøvedes aldrig Tiediemand for at holde Konversationen vedlige; thi hans alsidige Dannelse gav ham rigelig Stof til behagelig og instruktiv Samtale, og af sit Livs Erfaringer som ogsaa af sin Læsning hentede han i udtømmelig Mængde de moersomste Historier, frydrede med Lune og Vid. Men hans Vid gif sjelden over til Sarkasmer. Kun een Gang veed jeg, efter hans Fortælling, at han maatte gribe til en Saadan. Medens han, som Sollicitant, maatte ligge i Kjøbenhavn, hændte det sig, at han en Dag paa et Spiseqvarteer kom til at sidde ligeoverfor den berygtede Præst Langhorn, som holdt den bekjendte i Trykken udgivne Tale, der varede fra Hel- singoer til Kjøbenhavn. Langhorn mærkede nok, at han havde en solliciterende norsk Præst for sig, og fik det uhyggelige Indfald, at ville slaae sig til Ridder paa ham. Efterat have talt vidt og bredt om, hvorlunde han havde Afgang til Wallinger, Suhmer og Rother, erklærede han, at dette var Folk efter hans Smag, men at Ingen derimod var ham utaaeligere end disse Præster, som væ- vede Kirkens Badmel; og dermed kastede han et Haanblik henover paa Grøgaard, som bar den Tids Skjønne og for en rigtig Præst nødvendige Prydelse — Pery! "Ja, De har Ret", tog Grøgaard til Orde, "de ere ofte høist jammer- lige, især naar de væve Badmel af 5 Miles Længde." Selskabet loe paa Lang- horns Beføstning. — Mærkelige fremfor Alt vare Grøgaards Fortællinger om Dyr, om Hunde og Heste, dem han havde samlet saa mange Bemærkninger om,

med Hensyn til deres Intelligent, at de vilde kunne have afgivet vigtige Bidrag til Smiths bekjendte Bog om Dyrene.

Grogaard fulgte i sit daglige Liv en streng Leveorden, hvortil maaskee Grunden var lagt hjemme i Fædrenehuset, hvor Alt gik strengt til, forsaavidt det horte under Faderens Ræsført, thi Moderen skal have været en soielig og blid Kvinde, som og Sønnen holdt meget af. Men, "Hærdelse, Arbeid og at døie Ondt er for de unge Gemytter — siger en gammel Grækerinde — hvad Alluvand er for det Tøi, man vil farve i Purpur; jo stærkere de ere indtrukne med det, jo dybere trænger Dydens og Kundskabens Farve ind, og jo skjønnere, syrigere og varigere bliver den". Dette var Tilfældet med Grogaard. Nøisom, tarvelig og afholden havde han været sit hele Liv igiennem. Brønden drak han aldrig, uden blandet med Vand, og havde maaskee i dette Stykke sin elskte Lærer, Professor Arentz, for Die, der i Leyden, medens han studerede ved Universitetet der, drak sin første og sin sidste, sin eneste Dram i Livet. Punch drak Grogaard heller ikke, og Viin sjelden ved sit daglige Bord. I Selfaber drak han den, men kun indtil et bestemt Maal. For at blive glad behøvede han heller ikke dette Pirremiddel, thi han var stedsse glad, hvor Glade omringede ham, ligesom han vidste at soie med en sørgende Ven. Jeg kender intet skjønnere Beviis paa den sidste af disse Sympathier, end det Brev, han skrev til sin Ven, Overlærer Sagen, Dagen efter at dennes Datter Lydia, en saare elskværdig Pige, var død. Efter indstændig Anmodning er det blevet mig tilladt at gjøre Brug af dette Brev. Saa lyder det:

Bergen 1/2 32.

"Elskede Ven og Broder!

Com sædvanlig, Klokken 3 vaagnede jeg, og min første Tanke var: Gud! Tak for den quægende Søn! Trost de Bedrøvede, som ikke have nydt den samme Bedervedelse, og dem, som idag vaagne til fornyet Sorg og Tæarer! — Om jeg da tænkte paa Dig og Dine — — —? Jeg erindrede en

Fortælling efter Meisner, som Du vel har læst, men maaskee glemt. Jeg har ikke Bogen, maaskee Du heller ikke; og kan jeg ikke fortælle den saa godt som M., jeg vil dog fortælle den, som jeg kan: Rabbi Meier kom hjem fra Synagogen, hvor han havde forrettet Gudstjenesten. Efter Maaltidet og Dønnen sagde hans Hustru: En Ven har for en god Tid siden betroet mig to Juveler af stor Værdie i Forvaring. De vare saa skønne, jeg var saa glad ved dem, jeg besfuede dem saa ofte; og da han lod mig saa længe beholde dem, uden at kræve dem tilbage, saa glemte jeg næsten aldeles, at de ikke vare min Eiendom. Med Taarer i Øinene sagde hun fremdeles: Nu kommer han idag og fordrer dem tilbage; skal han faae dem? — "Kan Rabbi Meiers Hustru spørge Rabbi Meier derom? Hvor er Juvelerne? Lad mig see dem!" — Nu lebede hun ham ind i et andet Værelse hen til deres Egteseng, og sagde, idet hun drog Dækkenet af den: Her er Juvelerne! — Han saae der tvende Liig, begge hans elskte værdige Sønner, som i hans Fraværelse vare pludselig bortrevne af en voldsom Død. Som lynslagen, som forstummet stod han i Begyndelsen; — men saa udvældede en Strøm af Taarer, saa opløstede han de grædende Øine mod Himlen og sagde: Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet! Saa omsavnede han sin Hustru, og sagde: Lykkelig Du, som har en god Hustru! — Ven! Broder! Det har Du. Tak Din Gud! Af fire Juveler har han kun fordret den ene tilbage. Du er endnu riig. Du har Meget at takke Gud for, og Du vil skønne derpaa. "Præsten kan ikke sige mig Andet, end hvad jeg før veed —" saa løi mangan Selvflog. Du kan sige det med Sandhed; men Du vil ikke kalde mig ubeskedet, om jeg minder Dig om hvad Du før veed. Religionen fordrer ikke, at vi skulle fornægte vor Natur; men vor Natur maa heller ikke fordre, at vi forglemme vor Religion, dens Trøstegrunde og dens Bud. Det gjør hverken Du eller Dine, det hørte og mærkede jeg igaar. Religionen, Tiden og den menneskelige Foranderlighed vil bedre, og efterhaanden, læge det dybe Saar: Virksomhed er ogsaa et probat Middel i Forening med de flere. Ora et labora! Væn, fortrolig og jevnlig Omgang med den vise og gode Fader i Himlene hæver Aanden op over Jorden til Gud og til de Elskede, som ere gangne foran. Under alle Livets Omstændigheder have vi Pligter, i Sorg og i Glæde. Den Sørgende tænke: Hvad er nu min Pligt mod Gud? Mennesker? mig selv? For det religiøse Menneske veed jeg, at Tænkning herover har hjulpet



og styrket det lidende Hjerter, og aabnet det for Trøst. Kjerlighed til Gud er Christendommens Hoveddyd, dens Hoveddyd, og egentlig den eneste Dyd, den Stamme, paa hvilken alle andre Dyder ere Grene. At elske Gud, alene naar han fører os og glæder os? — Naar han kræver en Juvel tilbage, da gjælder det om Troe, Kjerlighed, Hengivenhed, Taalmod! — Du yttrede din Frygt for Sorgens Virkning paa din Kone: — behersk din Sorg for hendes Skyld, og hun vil beherske sin af Kjerlighed til Dig. Det vil lette hendes Sorg, naar hun seer Dig lettet: Det vil lette din Sorg, naar Du seer hende lettet. Gud lette den for Eder Samtlige! Dette vil skee, ikke paa eengang, som den kom, men efterhaanden, efter Johan Nordal Bruns Udtryk: "Som naar Dagen længe om Foraaret". Det har hændet saa Mange, og vil hændes Dig og Dine.

Du undskylder, at jeg har sjaftet; og hos Dig, som hos Gud, gjælder Hjertet mere end Haanden. Med om Hengivenhed Din

G."

I dette Brev har, synes mig, vor Grøgaards Aand og Hjerter og hele elskværdige Personlighed affpeilet sig, ligesom det ogsaa viser den psykiske Lægedygtighed, med hvilken han sørgede for at faae Hjertesaaret rensat, og Trøstens helende Balsam, under Smertens Brand, draabevis indgydet i dets Dybder. Jeg anseer dette Brev som en Juvel i hans Refrolog. —

Seent og tidlig var Grøgaard i Virksomhed. Man saae ham aldrig ledig. Han hylde Smollets Marime:

Early to go to bed, and early to rise
Make a man healthy, wealthy and wise

D. e.

Tidlig at gaae tilsengs og tidlig at staae op, det gjør et Menneffe sundt, formuende og klogt. — Dagligdags derfor lagde han sig Kl. 9 om Aftenen, men Kl. 4 var han gjerne oppe om Morgenens, og da tændte han om Vinteren selv Lys, lagde selv i Ovnen, drak et Glas koldt Vand, eller kogte stundom selv Vand til Théé paa en liden Kjedel i Ovnen. At nogen Domestik skulde vækkes for at opvarte ham, taalte han ikke. Disse Morgentimer vare helligede hans Em-

bede eller hans Aandsnødelse. Da skrev han sine Prædikener, førte det Fornødne ind i sine Embedsbøger, ordnede hvad den Dag skulde gøres, eller han overgav sig til Læsning. Et Præstefelskab var allerede i Maret 1825 oprettet i Bergen, til hvis Bibliothek samles aarligen de for Præsten og Theologen vigtigste nyudkomne Bøger og Journaler. Her fandt Gregaard Gode for sin Aand. Men han eiede og Selv en ikke ringe Samling af ældre Skrifter, blandt hvilke de Romerske Klassikere især vare ham kjære. Horats kunde han fast udenad, og den fulgte ham allevegne saa troelig, at den efter hans egen Fortælling laae ved Siden af Bibelen i hans Præstestue i Hovaag. Men ikke blot Horats og Virgil, ogsaa Plautus, Juvenal og andre vanskeligere og sjældnere læste Auctorer var han fortrolig med, ligesom og med Quinctilian og Seneca; og han syslede endnu i sine Forfriskningstimer med den ældre Badens Roma danica, med Sanctii Minerva, med Turselinus, med Lambert Vos, med latinske Synonymiker, metriske Apparater, Archæologier og deslige. Til hans Yndlingslektüre horte fremdeles medicinske Skrifter; og han havde derfor, som Præst paa Landet, ofte Anledning til og Forstand paa at meddele sine Menighedsmedlemmer mangt et godt Raad. Især kom han Mange til Hjælp med sin Elektriseermaskine, den han indtil det Sidste holdt i Hæ. Sin Floite spillede han nu sjældnere; og Violinen havde han lagt ganske bort; men han horte gjerne Musik. Derfor bivaanede han som oftest Koncerterne i det Harmoniske Selskab, hvis Senior han paa en Maade var, ligesom man ikke sjelden saae ham i Skuespilhuset, hvor han da almindeligviis satte sig i eller i Nærheden af Orkestret. Jevnlig spillede han dog enten Pianofortet eller paa et lidet Orgel, som han eiede, og hans Foredrag var smagfuldt; og da han følte meget for god og ordentlig Kirkemusik, indgav han for nogle Aar siden en Plan til simple Drei-Orgeler, der uden synderlig Beføstning kunde anskaffes for Kirkerne paa Landet, og da, i Mangel af fuldstændigere Orgler, der fordre en øvet Spiller, styre Sangen ordentlig og taktmæssig. Planen gik



ind til Kirkedepartementet. Gudstjenestens Værdighed saae han noie paa, og da man vidste, at han ved foreskrevne Regler havde hævdet den i sine forrige Menigheder, blev han anmodet om at indgive til Præstefelskabet i Bergen derom det Fornødne. Det skeede, og i Selskabets Navn udgik saaledes i Aaret 1826, af ham forfattet, og med min Anbefaling, et trykt Blad med Overskrift: "Om Orden, Stillehed og Belæstændighed under den offentlige Gudstjeneste", af hvilket flere tusende Exemplarer bleve fordeelte i Stiftet — ikke uden Nytte, mener jeg.

Grogaard var i Præstefelskabet et virksomt, underholdende og erfarent Medlem. Han var med at forfatte og senere at revidere dets Love. Blandt hvad han der oplæste fortjener især at nævnes hans lærde og fortræffelige Afhandling: "Om Sukommelsen, med Hensyn paa Kunsten at prædike udenad, og en kort Veiledning dertil. Bergen 1823. 84 Sid. i Oktav". Denne Afhandling, der burde være i enhver theologisk Kandidats Hænder, og i enhver Præstehylde, er langt fra ikke saa bekendt, som den fortjente at være. Og dette er da sagtens intet Under, saasom vi, efterat have havt et Universitet i Norges Skjød nogetnær siden Aaret 1811, endnu maae savne et lærd Tribunal, og nu, siden Norges og Danmarks Adskillelse, saae fjeldnere end for nogen Recension over Norsk Bog at see i Danske Journaler; hvortil kommer dette, at her i Landet endnu som oftest savnes Forlæggere, der i Mangel af bedre literariske Anmeldelser kunde give et Bamsstod i en Avis. Bogen er imidlertid vel værd at kjende og — at tage tilhjerter. En heel Prædiken af Grogaard efter den Abbreviationsmaade, som han omtaler i benævnte Afhandling Sid. 80 og 84, har jeg liggende for mig, skreven med store Bogstaver paa en eneste Oktavside.

Efter denne Afhandling har han intet nyt Skrift udgivet, uden en liden "Commebog for gode Børn, N^o 1, indeholdende a) Psalmer; b) moralske Fortællinger; c) bibelske Tankeprog. Denne lille Bog, der udfylder 64 Sider, men i halv Sæde, udgjør ikke over eet Ark. Lavater pleiede ogsaa, naar han skrev Noget, som Børn eller Menigmand skulde læse, at vælge saadant Format. Hel-

ler ikke denne Bog blev tilfulde bekendt; og N^o 2 kom aldrig ud, og det var Skade; thi Vogen svarede til sin Bestemmelse, og gjennem saadanne Vekstler kan meget Godt forplantes.

Grogaards Styrke og Erfarenhed i Underviisningsvæsenet blev tagen i Brug, saasnart han kom til Bergen 1823, som Sognepræst til Nykirken. Allerede i 1820 havde en Kommission, efter Kongelig Bemyndigelse, taget fat paa at revidere Almueskolevæsenet i Bergens Bye; men mangehaande Hindringer, samt Dødsfald, forsinkede Kommissionens Gang. Grogaard blev strax tilkaldt denne Kommission; og allerede i Begyndelsen af Aaret 1824 var Skoleplanen færdig. Saa vel udarbejdet denne Plan end var, saa fandt man dog, at dens Udførelse vilde koste Kommunen hvert Aar betydeligt; og da Kommissionens Sekretair, Bohr, troede, at Planen kunde, ved Hjælp af Berelunderviisningsmetoden, for en Deel, til Lettelse i Udgifterne, modificeres, saa anmodede man Præsterne Grogaard og Flottmann og Overlærer Bohr at træde i dette Niemeed sammen. I Forbindelse med fornævnte Mænd arbejdede Grogaard et heelt Aar igjennem paa denne Plan, der blev overleveret til Stiftsdirectionen i Aaret 1829, men, efter at have gjennemgaaet mange og langvarige Bedømmelser, ikke forend i dette Aar gik, med nogle af Stiftsdirectionen foreslaaede Forandringer, ind til det Kongelige Kirke- og Underviisningsdepartement, for med lovlig Hjemmel at kunne vorde sat i Kraft. Det var Grogaards sidste offentlige Arbejde udenfor hans egentlige Embedssyssel, og det røgte han med Iver. At opleve sit Arbejdes Frugt, det han ret længtes efter, blev ham ikke af Gud forundt.

Fra Aaret 1829 af, da han ved et uheldigt Fald forsløg sin Høfte, hvorover han i 4 Maaneder maatte unddrage sig baade Embedsforretninger og det selskabelige Livs Fornøielser, var hans Helbred mere og mindre mißlig, og dette, i Forbindelse med flere sammenstødende Omstændigheder, virkede ufordeelagtigt paa hans Sind. Imidlertid arbejdede han, saa snart han slap ud af sit Helbredsfængsel, atter med freidigt Mod, og tog især meget virksom Deel i hvad



der var overgivet Kommissionen for Nykirkens og dens Tilliggenders Istandsættelse at udføre.

I Mai Maaned afvigte Nar blev Stiftsprovstiet ham, paa Grund af Stiftsprovst Bruns Forliis af sine Dines Eys, overgivet midlertid'gen at bestyre. Han røgtede Embedet med den Noiagtighed, som var ham egen, og det indtil hans Død, naaget han fra November Maaned af forrige Nar var jevnlig syg. Jeg var det ogsaa; og, saa ofte jeg kom mig igjen, besøgte jeg ham. Som oftest fandt jeg da hans Tilstand heel betænkelig; men havde jeg blot samtaleet en halv Time med ham, og faaet hans Sind afvendt fra hans physiske Jeg, saa bleve Livsaanderne igjen forfriskede, og han lod sit Bid og muntre Lune raade. Selv blev jeg i Begyndelsen af Marts Maaned d. 21. saa syg, at jeg maatte holde Sengen. Henimod Maanedens Slutning kom jeg af mit Sygeleie, og i en fortrolig Billet meldte jeg Groggaard "at jeg var kommen paa Venene igjen", hvorhos jeg sendte ham nogle Dokumenter angaaende en ikke just vigtig, men dog problematisk Sag i et andet Stift, som Kirkedepartementet havde sendt til min Betænkning; jeg bad om hans Formening om Sagen. Da sendte han mig under 21. Marts følgende Skjemte-Brev:

"At Hr. Biskoppen er kommen paa Venene igjen, er mig inderlig kjær. Gid vi fremdeles glædes ved gode Efterretninger om Dem og Deres Dyrebare! — Allerær hødigst takker jeg for den mig beviiste Ære, ved at tilsende mig indsluttede Breve. Jeg har under min Sygdom hver Dag været paa Venene; men om jeg nu stod paa mit Hoved (hvilket jeg dog ikke vil forsøge paa), kan jeg ikke bevare den fremsatte Qvæstion. I 3 Nætter har jeg sovet usædvanlig meget, og Følgen er, at jeg ogsaa om Dagen er søvrig og sløv. At jeg i saadan Tilstand ikke formaaer at bevare en Qvæstion, som af en Sognepræst, en Provst, to Biskopper og et Kongeligt Departement ansees for dubiøs, vil D. H. undskyldte, og tilgive.

Deres" o. s. v.

Dette var Grøgaards sidste Brev. Morgenens derefter var han død! — —



Han levede og døde som en ærlig Christen. Med lyst Hoved og skarp Dommekraft havde han veiet Grunde og Modgrunde, og holdt stadigen Skridt med Theologiens forskellige Discipliner. Derfor hylde han ikke Alt hvad ældre Theologer havde anseet for uomstødelige Dogmer; men med al sin Selvtænsomhed var han altfor dybt indvietet i Physikkens Studium til at ville nægte Realiteten eller endog den blotte Mulighed af en Ting, fordi denne Ting ikke kunde med Forstanden opfattes; og havde han levet nu, han havde maaskee truffet en vittig Parallel mellem Strauß, som Forfatter af Bogen: "Das Leben Jesu", og ham, der nylig har fortalt os, at Napoleon aldrig har været til. Grundtvig var han grumme vred paa, over et Digt, denne havde forfattet i Maret 1811 i Anledning af det Norske Universitets Oprettelse, men derimod havde han ham meget kjær, fordi han med mandig Kraft tog Christendommens Grundsandheder i Forsvar. Den sidste Bog, han kjøbte og læste med Fornøielse, var Wynsters "Betrægtninger over de christelige Troeslærdomme".

Grøgaard blev jordet paa sin Fødselsdag d. 5. April. Da vare 72 Aar henrundne over ham. Hvor gjerne havde jeg bivaanet denne Vens og Hædersmands Jordbefærd, og da talt nogle Ord ved hans Kiste; men min Helbreds-tilstand tillod det ikke, og jeg maatte overlade dette Hverv til den Afdødes Ven, Sognepræst Hysing, som i et hjerteligt dybtfølt Sprog lagde til Grund for sin Parentation det meget passende Sted i Salomons Ordsprog 10, 7: "Den Retfærdiges Ihukommelse er til Velsignelse". I det talrige Sørgefølge blandede sig hans Konfirmander, dem han selv under sin Sygdom havde jevnlig underviist, og efter Parentationen sluttede de sig veemodige omkring hans Kiste, offrede ham



under Lærer deres Mindekrandse, og assang under Lærer et af Overlærer Sagen forfattet Sørgekvad. Harmonisterne, der havde baaret hans Liig ind i Kirken ved Altarets Fod, bære det igien ud for at sænke det i Graven, over hvilken nu de sidste melodiske Toner lode, efter at den konstituerede Stiftsprovst Hysing havde allerede inde i Kirken under Tusenders Deeltagelse høitideligen indviet ham til den evige Fred. Hans Gravskrift var forfattet af hans Medbroder, den nuværende Sognepræst Flottmann.

Af Hs. Maj. Kongen var Grøgaard allerede i Maret 1832 hædret med Vasa-Ordenens Dekoration.

Have sancta anima!





II.

Mindedigte.

1.

Hans Jacob Grøgaard,

Sognepræst og Ridder.

Saa skulde jeg i Dødens tause Have
Og finde Din blandt mine Elstes Grave,
Og sælde Taaren paa Dit hjære Støv!
Ei skulde meer jeg frydes ved at skue
I Dit det milde Die Hjertets Lue,
Og om Din Sølvolø Egefrandsens Løv.

Snart sorten Muld dit ædle Hjerter dækker,
Det aabne, ømme; — aldrig meer du rækker
Mig trofast Haand, — nu er den kold og død.
Jeg trosted' Dig med Foraarsluft og Sommer,
Med Sundhedsleie snart blandt Duft og Blommer —
"Mit", sagde Du, "er redt i Gravens Skjød".



Ak! alt for sandt! — Du aned' hvad der fulgte
 I dine Fjød; — ei Døden Dig fordulgte —
 Hvad vi ei saae — den nærmed sig med Hast.
 "Føl, sagde Du, min Haand er kold, — men Varme
 "Har Hjertet stedse". — Ak! i Dødens Arme
 Et ædlere, — et bedre aldrig brast.

De første Taarer, Du har voldt, de rinde
 Nu, ædle Grøgaard! ved dit kjære Minde —
 Du var en sand, en sjeldent Hædersmand.
 Din Aand sig ædel Simpelt vedførte,
 Nedsteg blandt Børn — og Tusinder Dig hørte
 Med Gavn og Glæde trindt det hele Land.

O! mangen vindig Literats Bedrifter
 Henveires, som en Noble, med hans Skrifter,
 Naar dine Gaa Guldproven har bestaaet —
 Du havde lært din Bog — ja, for Katheder,
 Men valgte Skolebænken Dig til Hæder —
 Selv Alfabetet var Dig ei for Smaat.

Og blandt de Borne var Du Sjælesørger —
 Et halvforældet Ord — naar Hjertet spørger
 Forgjæves ei om Trøst — man det forstaaer.
 Selv har jeg følt dit Værd i dybest Smerte;
 For Trøste: Taler, Taaren fra dit Hjerter
 Til sidste Slag min Varm erkjendtelig slaar.

Kjær, hellig Pligt var Dig Alt, hvad Du skulde;
 Thi gif med Kalken Du i Nat og Kulde,
 Sad hos den Arme som hans sidste Ven.
 I Templet stjon, varm, herligt var din Tale
 Fra Aand og Hjerter; — mangen Sol vil dale
 Før man en anden Grøgaard seer igjen.



Og nu som Ven! — ja, dyrebare Broder!
Med Dig jeg tabte, af! af Jordens Goder
Et blandt de største, Himmelen mig gav.
Din Aand, Dit Vid, men fremfor Alt — Dit Hjerter,
Saa aabent, trofast, smil i Fryd og Smerte — —
Hvad gav jeg Dig? — en Blomst kun paa Din Grav.

Sagen.

2.

Konfirmandernes Sang ved Sognepræst Grøgaard's Jordefærd d. 5. April 1836.

Vor elskelige Lærefader!
Af! alt for snart Du os forlod;
Men i vor Darm Du efterlader
Et Frø, som fæsted' kraftig Rod;
Det spire skal og bære Frugt,
Naar Graven over Dig er lukket.

Og som en venlig Vedestjerne
Din Læres Lys og Liv og Lust
Skal over Graven fra det Fjerne
Nedstraale Fred og Kraft i Bryst,
Og henad Livets dunkle Sti
Os lyse Enarerne forbi.



Snart falmer Krandsen, vi har bundet
 Af Jordens spæde Foraarsgrønt,
 Men Blomster i vort Hjerter blundet',
 Du vækked' dem til Liv saa skjønt;
 Du pleied' deres Himmel:Frø,
 Thi skal de og din Grav befrøe.

Hør, Gud! vor Bøn, før vi forlader
 Betsignende vor Lærers Grav:
 "Styrk i vort Hjerter, milde Fader!
 "De Budord, han fra Dig os gav!
 "Modtag os engang fra hans Favn!" —
 Fred, — Hæder med hans Støv — hans Navn!

Sagen.

3.

Harmonisternes Sang
 ved deres ældste Medbroders, Pastor Grøgaards Jordefærd
 d. 5. April 1836.

I vort Samfunds Morgenrøde
 Som en Stjerne blid Du staaer;
 Huld' din Fløites Toner løde,
 Og forkyndte Konstens Vaar;
 Harmonia saae sin Sommer,
 Strøede Tonekonstens Blommer
 Fra sin første Tempelhal
 Her i Bjørgvins kolde Dal.



Som en Sangfugl monn' Du drage
Til det tonerige Syd,
Kom igjen paa gamle Dage,
Blev igjen vort Samfunds Pryd.
Do alth, Fasting og de Gamle
Syntes os sig om Dig samle,
Naar Du talte livsfuld, blid
Om hiin længst forsvundne Tid.

Luther, Troens Helt, den brave,
Hylbed' næst Theologie
Som en himmelsk Gudsdomsgave
Tonekonstens Harmonie;
Edling! Begge troe Du dyrked',
Hæved' Sjælen, Hjertet styrked',
Sang med Luther i vor Sorg:
"Gud han er saa fast en Borg".

Nu din skønne Aand sig svinger
Over vore Toners Strøm;
Hisset Engleharpen klinger
Bækkende af Livets Drøm.
Nu begynder Lyst og Livet
For en Aand, som Dig blev givet —
Broder! tag paa Veien med
Bores Tak og Kjærlighed!

Sagen.



4.

Sognepræst Hans Jacob Grøgaard.

Aft'nen lakked', og en Tjener from,
 En Apostel i Guds Helligdom,
 Lakked' Diet, og i Slummer sød
 Modtog Hvilen, som sig blidt tilbød.
 Det er Solen, som i Døgnet's Taage
 trækker sidste Straale af sin Glød
 Fra den Kreds, den bragte til at vaage, —
 Naar en Lysets Ven for os er død.
 Det er sidste Tone af et Qvad,
 Hvoraf Dret synes meer at vente,
 Naar en Sandheds Tolk sin Tale endte,
 Naar hans Hjerte brast, mens Læben bad.

Ak! her er saa megen Mulm om Jord,
 Og saa megen Misflang i vort Ord!
 Blev det bedre, naar et Lys gik ud?
 Naar en Røst forstummed', talt fra Gud?
 Maae ei Sandheden og Kjærligheden
 Drage Suk for hvert et Tab, de led'?
 Thi hvo borger for, at det hernelen
 Vil erstattes til Guldkommenhed?
 Hvo kan nyde Stammens Skyggelye,
 Og sig trøste ved, naar man den sælder,
 At det Skud, han vore seer blandt Rælder,
 Maaskee engang hæver sig mod Skye?

Altsaa veed vi ei, hvad vi kan faae,
 For hver Værling, som vi tabe maae;

Derfor slaaer vort Hjerter tunge Slag,
 Ved at skue Grøgaards Sarcophag.
 Ei skal Ordet fra Din blide Læbe
 Meer os fryde, — ei Din lyse Aand
 Sprede Taagen, naar vi opad stræbe
 For at løse os fra Tidens Vaand. —
 Men sov rolig! gamle Gubbe bold!
 Du har virket tro i Urtegaarden,
 Mangen Spire ved Din Haand er vorden
 Fredet fra Ugudeligheds Vold.

Tak! tilraaber Dig saa mangen Mund;
 Det er Buggesang i Dødens Blund.
 Børn og Gamle kjende Grøgaards Navn,
 Norge sukker over dette Savn; —
 Du var med i Frihedsmorgenrøden.
 Aandens Lys meddelte Du saa glad,
 Derfor franser Folket Dig i Døden
 Med Erkjendtlighedens Egeblad.
 Taaren, — det er den Veltalenhed,
 Hvormed Vennen et Farvel Dig sukker;
 Baaren kommer, — da han Blomster plukker,
 For at strø dem paa Dit Hvilested.

H. S. E.

JOHANNES. JACOBUS. | GRÖGAARD.

Ingenio.

Dexteritate.

Probitate.

Nulli. Secundus.

Multis. Utilis.

Omnibus. Carus.

Deo. Et. Patriæ.

Devotissimus.

Molliter. Ossa. Cubent!

Amicitiae. Causa.

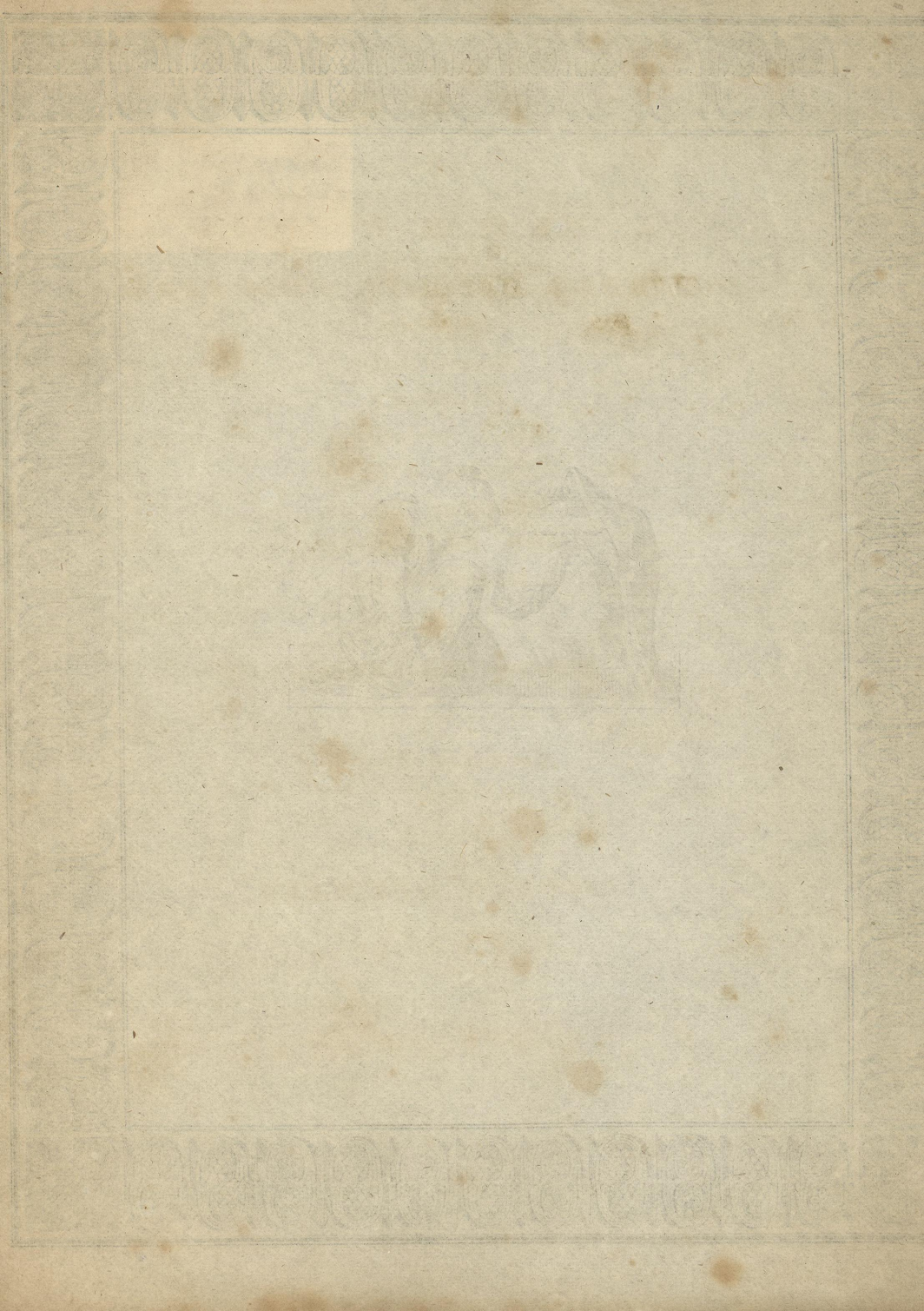
Pie.

Posuit.

JACOBUS. NEUMANN.

M.D.C.C.X.X.X.V.I.







Depotbiblioteket



99sd 09 475

